Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19652

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?i (DSTDBÖ), bireylerin ya?ad??? **deprem** olaylar?n?n ard?ndan ortaya ç?kan travmatik belirtilerin ve psikolojik tepkilerin yo?unlu?unu ölçmek amac?yla **psikolojik de?erlendirme** arac? olarak geli?tirilmi? özgün bir ölçektir. Toplam 22 maddeden ve be? farkl? alt boyuttan olu?an bu ölçek, özellikle do?al afetler sonras? bireylerin **psikolojik iyilik** halini ve travma sonras? stres düzeyini belirlemek için tasarlanm??t?r. Ölçe?in geli?tirme, geçerlik ve güvenirlik çal??mas? Tanhan ve Kayri (2013) taraf?ndan yap?lm?? olup, güçlü psikometrik kan?tlar sunmaktad?r.

DSTDBÖ, 5'li **Likert derecelendirme** format?n? kullanarak yan?tlanmakta ve elde edilen yüksek puanlar, bireyin deprem sonras? ya?ad??? travma düzeyinin yüksek oldu?unu göstermektedir. Ölçe?in alt boyutlar?, bili?sel, duyu?sal ve davran??sal alanlardaki spesifik tepkileri kapsamaktad?r.

Anahtar Kelimeler

Deprem, **travma**, psikolojik ölçek, **geçerlik**, **güvenirlik**, do?al afet, stres, DSTDBÖ, **travma sonras? stres bozuklu?u** (TSSB).

Yazarlar

Fuat Tanhan, Mustafa Kayri.

Amaç

Ölçe?in temel amac?, deprem gibi büyük çapl? ve y?k?c? do?al afetleri deneyimlemi? bireylerde ortaya ç?kan **travma** düzeyini objektif ve çok boyutlu bir ?ekilde saptamakt?r. Bu saptama, travman?n sadece genel bir skorunu vermekle kalmaz, ayn? zamanda bu travman?n farkl? psikolojik ve davran??sal alanlardaki (davran?? problemleri, bili?sel yap?, uyku problemleri vb.) etkilerini de ayr? ayr? ölçerek detayl? bir profil sunar.

DSTDBÖ, klinik uygulamalarda ve ara?t?rmalarda kullan?larak, yüksek travma riski ta??yan bireylerin erken te?his edilmesine ve bu bireylere yönelik etkili psikososyal müdahale ve destek programlar?n?n planlanmas?na bilimsel zemin sa?lamay? hedefler.

Yap?

DSTDBÖ, bireylerin deprem sonras? deneyimledi?i **travma** düzeyini be? temel faktör alt?nda toplayan çok boyutlu bir yap? olarak ele al?r. Bu yap?, bili?sel, duyu?sal ve davran??sal tepkileri

ARABPSYCHOLOGY.COM

kapsayan 22 maddeden olu?ur. Ölçek, travmatik deneyimin yol açt??? yayg?n psikolojik tepkileri sistematik bir ?ekilde ölçmeyi amaçlamaktad?r.

Ölçe?in belirledi?i be? alt boyut, travmatik tepkilerin farkl? yönlerini temsil eder:

Davran?? Problemleri
Heyecansal S?n?rl?l?k
Duyu?sal Tepkiler
Bili?sel Yap?daki De?i?imler
Uyku Problemleri

Geçerlik

Ölçe?in yap?sal geçerli?ini incelemek amac?yla yap?lan Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) öncesinde, verilerin analize uygunlu?u test edilmi?tir. Örneklem uygunlu?unun bir göstergesi olan **Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)** de?eri 0.917 gibi çok yüksek ve uygun bir seviyede bulunmu?tur. KMO de?erinin 0.60'dan yüksek olmas?, verilerin faktör analizi için mükemmel derecede uygun oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Benzer biçimde, verilerin çok de?i?kenli normal da??l?mdan farkl? olup olmad???n? ve faktör analizi için uygunlu?unu test eden **Bartlett Küresellik (Sphericity) testi** de istatistiksel olarak manidar (anlaml?) bulunmu?tur (c^2=7816,483; sd=190; p<0,01). Bu sonuçlar, ölçe?in 22 maddesinin anlaml? faktörlere ayr??maya uygun oldu?unu ve güçlü bir yap?sal geçerli?e sahip oldu?unu göstermektedir.

Güvenirlik

Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?i'nin iç tutarl?l???n? de?erlendirmek amac?yla **Cronbach Alfa** katsay?s? hesaplanm??t?r. Ölçe?in tüm maddeleri için hesaplanan genel iç güvenirlik katsay?s? 0.87 olarak bulunmu?tur. Bu yüksek de?er, ölçe?in bütününde mükemmel bir iç tutarl?l??a sahip oldu?unu ve maddelerinin tutarl? bir ?ekilde ayn? yap?y? ölçtü?ünü kan?tlamaktad?r.

Alt boyutlar baz?nda iç tutarl?k katsay?lar? (Cronbach Alfa) ise ?u ?ekildedir:

Birinci alt boyut (Davran?? Problemleri): 0.64
?kinci alt boyut (Heyecansal S?n?rl?l?k): 0.75
Üçüncü alt boyut (Duyu?sal Tepkiler): 0.61
Dördüncü alt boyut (Bili?sel Yap?): 0.68
Be?inci alt boyut (Uyku Problemleri): 0.70

Alt boyut katsay?lar?, özellikle sosyal bilimler ölçekleri için kabul edilebilir minimum e?i?in üzerinde

ARABPSYCHOLOGY.COM

olup, ölçe?in alt bile?enlerinin de yeterli düzeyde güvenilir oldu?unu göstermektedir.

Faktör Analizi

DSTDBÖ, gerçekle?tirilen faktör analizi sonucunda 5 alt boyutlu bir yap?ya sahip oldu?u belirlenmi?tir. Bu yap?, deprem sonras? travmatik tepkilerin farkl? yönlerini ölçen 22 maddeden olu?maktad?r. Faktör analizi, ölçe?in kuramsal yap?s?n?n ampirik verilerle uyumlu oldu?unu göstermi?tir.

Ölçek, be? temel psikolojik tepki alan?n? kapsamaktad?r:

Davran??sal ve Fizyolojik Tepkiler (??tah ve aktivite de?i?iklikleri)
Duygusal ve Heyecansal Kay?plar (Güven duygusu kayb?)
Duyu?sal Hassasiyet (Onur k?r?lmas? gibi duygusal tepkiler)
Bili?sel Yeniden Ya?ant?lama (Sürekli deprem beklentisi)
Somatik ve Uyku Bozukluklar? (Uyku düzenindeki bozukluklar)

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geli?tirme (Özgün Ölçek Geli?tirme Çal??mas?)

Format: 22 maddelik, be? alt boyutlu, öz bildirim ölçe?i.

Mevcut Diller: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Deprem gibi do?al afetleri deneyimlemi? ve travma belirtileri gösteren genel popülasyon.

Ya? Grubu: Çal??mada spesifik ya? aral??? belirtilmemekle birlikte, genellikle ergen ve yeti?kin popülasyonlarda kullan?ma uygundur.

Popülasyon Detaylar?: Ölçe?in psikometrik özellikleri, deprem sonras? etkilenen bireylerden olu?an bir örneklem üzerinde analiz edilmi?tir.

Test Metodolojisi: Ölçek, 5'li **Likert Derecelendirme** format?n? kullan?r. Derecelendirme ?u ?ekildedir: (1= hiçbir zaman - 5= her zaman). Yüksek puanlar, bireyin deprem sonras? travma düzeyinin yüksek oldu?unu i?aret eder.

Anahtar Kelimeler

DSTDBÖ, psikometri, **Cronbach Alfa**, KMO, **Likert ölçe?i**, faktör yap?s?, do?al afetler, deprem psikolojisi.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Fuat Tanhan

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Veri sa?lanmam??t?r.

?leti?im E-posta Adresleri: fuad65@gmail.com

Yaz??ma Adresi: Veri sa?lanmam??t?r.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l?: 2013 (Ölçe?in geçerlik ve güvenirlik çal??mas?n?n yay?mland??? y?l).

?zinler ve Ücret: Ölçek, akademik ve klinik ara?t?rma amaçl? kullan?m için sorumlu yazar Fuat Tanhan ile ileti?ime geçilmesi gerekmektedir. Ticari kullan?m için izinler ayr?ca teyit edilmelidir.

Kaynaklar

Tanhan, F. ve Kayri, M. (2013). Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?inin geçerlik ve güvenirlik çal??mas?. *Kuram ve Uygulamada E?itim Bilimleri*, 13/(2), 1013-1025. Makalenin tam metnine a?a??daki ba?lant?dan ula??labilir: kuyeb.com.

Ölçe?in orijinal PDF belgesi ?uradan indirilebilir: eprem-sonrasi-travma-duzeyini-belirleme-olcegi-toad.pdf.

Deprem Sonras? Travma Düzeyini Belirleme Ölçe?i Maddeleri

Ölçek toplam 5 alt boyut ve 22 maddeden olu?maktad?r. A?a??da her alt boyutu temsil eden örnek bir madde verilmi?tir:

Davran?? problemleri (4 m): ??tah kayb? ya??yorum.
Heyecansal s?n?rl?k (5 m): Gelece?e ili?kin güven duygumu yitirdim.
Duyu?sal (4 m): Yard?ma muhtaç olmam onurumu k?r?yor.
Bili?sel Yap? (4 m): Her an deprem olacakm?? dü?üncesiyle tedirginim.
Uyku problemleri (3 m): Daha az uyuyorum.

ARABPSYCHOLOGY.COM